A TÉVÉ MŰSORÁRÓL

Fapihe

Akkor látnám értelmét a zenés-táncos-csinnadrattás *Gyermeknapnak*, ha a felnövekvők megörvendeztetésére kiválasztott huszonnégy órát minden esztendőben másik háromszázhatvannégy gyermekpártoló nap venné körül. De nem veszi. Egyre kevésbé veszi. A gyermek manapság: gond, vállalkozás, könyvelési adat, adóköteles ügymenet. Még inkább: kicsi, költséges felnőtt. Gyermeknapi ünnepségekre csalogató meghívók mellett kézbesítette például a posta azt az értesítést, amelyben tudatják a tisztelt címmel, hogy a tizennyolcadik évét betöltő gyermek akkor sem gyermek már, ha még iskolapadban ül — és remélhetőleg: előadótermek padjaiban tölti majd az elkövetkező fél évtizedet —, a pénzt pedig inkább viszi, mint hozza a házhoz. Emberséges intézkedéseire büszke cég szerint mégis önálló keresetű, felnőtt hozzátartozónak minősül a vállalati, intézményi beutalók díjának elszámolásakor. Úgy kell neki, és övéinek, miért nőtt akkorára, miért kíván tanulni, sőt, továbbtanulni, s egyáltalán: mi végre van a világon?

Bizony, csak néhanapján tűnik föl ez a mai Magyarország gyermekközpontú társadalomnak. Néhanapján volt május 29. is, tengernyi gyermekmulattató programmal rádióban, tévében, köztereken. A *Televízió* főleg a délelőtti órákra „időzítette" gyermeknapi ajándékait. (Estére meséből kevesebb jutott a kicsinyeknek, mint „közönséges", gyermekeket kevésbé dédelgető vasárnapokon, fő műsor gyanánt pedig ugyanúgy *gyermekeknek nem való* krimit sugároztak, mint egyébkor.) Újdonságokból és régiségekből állt össze a reggeltől kora délutánig tartó program, a *Milyen nap van ma?* Sajátos módon az újdonságok gyakrabban tűntek föl ósdiságoknak, mint a régi, többször is ismételt műsorok. Megváltoztathatatlan csökönyösséggel ragaszkodnak ugyanis bizonyos sémákhoz és rögeszmékhez a gyermekeknek dolgozó televíziósok. Egyik megingathatatlan ideájuk szerint például a kicsinyek módfelett örülnek a képernyőn föltűnő bohócoknak. Föltűnésüknek örülnek is, csakugyan, de tartós és unalmas ott-tartózkodásukat senki sem viseli el megadóan.

Fintorok és bohócok

A bohóctörténeti sorozat (gyöngéden fogalmazva:) félsikerén csöppet sem tanulva, ismét új bohócjelenetekkel állt elő a gyermekek televíziója. *Gálvölgyi* Judit forgatókönyvíró, *Kremsier* Edit szerkesztő és *Vadkerty* Tibor rendező. *Gyermeknapra* rendelt bohóctréfáinak tagadhatatlanul nagy előnyük volt a régebbi clown-jelenetekkel szemben: rövidek voltak. Nyúlfarknyi vicceken sem lehet azonban derülni, ha nincs bennük elegendő szellemesség, ha vontatottan adják elő őket, vagy, sehova nem „fut" a példázatuk. A *Straub* Dezső, *Harsányi* Gábor, *Szerednyei* Béla, *Schlanger* András és *Pap* Vera által megjelenített, cirkusz nélküli cirkuszi bohócok olyan tréfálkozást csaptak a kamerák előtt, amin legfeljebb ők maguk, meg kitalálóik tudtak nevetni és okulni, de ők sem gyermekkorukban. Akkor ugyanis, a gyermekkor idején még nagyjából egészséges humorral és ítélőképességgel, ösztönös ritmusérzékkel képes eldönteni mindenki, hogy melyik élc hány másodpercet, félmásodpercet ér meg. Kicsiny korban továbbá az is nyilvánvaló, hogy az elnyújtott tréfa legalább akkora pimaszságnak minősül, mint elnyújtott rágógumival körbekeríteni a felnőtteket.

A gyarló bohóctréfáknál is unalmasabb percekkel szolgáltak a televíziónak „címzett" fintorok. Tréfás ötletparádé — hirdette a műsor címe, de a címen kívül sehol nem lehetett fölfedezni sem ötletet, sem parádét, sem tréfát a gyermeknapi műsorkavalkád ezen részében sem. Ha egy csapat, átlagos képességű, nyolc-tizennégy éves gyermekeket összegyűjtöttek volna a televíziós szerkesztők és rendezők, és azt a feladatot bízták volna rájuk, hogy tréfás, abszurd, groteszk jeleneteket készítsenek a televíziózásról, a tévénézésről, a tévének az életükben betöltött szerepéről, bizonyosan élvezetes mókában lett volna részük nekik, televíziósoknak is, nekünk, nézőknek is. Azok a felnőtt és „szakszerű" fintorok azonban, amelyek elénk kerültek, sután, közhelyesen és érdektelenül sorolták azokat az ősöreg „jellegzetességeket", amelyek huszonöt évvel ezelőtt a tévé környezetében megestek. Elszakad a film a legizgalmasabb jelenetnél, és ettől dührohamot kap a család; még az ehetetlen dolgokat is elfogyasztja a tévé előtti, réveteg féltudatosságában az ember, nem csupán az ehetőket, stb. Nevetünk ma ezeken? Fintorgunk ma az effélék láttán-hallatán? Aligha. Hiszen mostanság már az a „nagy szám", ha nem szakad el a film, és az a csoda, ha legalább a fél figyelmünket le tudja kötni a televíziós műsor. Réveteg féltudatosság? Hol van az már? Legföljebb a videokészülékek előtt üldögélő kevesek osztályrésze az. Rajtuk, meg a videón viszont még nincs itt az idő fintorogni ...

Türhető Lajos

Nemcsak a kis szösszenetek, de a „nagyszabású gyermekprogramok" is pókhálós ódonsággal készülnek olykor a *Televízió* műhelyeiben. *Nagy* Katalin forgatókönyve alapján *Takács* Vera rendezésében szerveződött meg hosszabb idő óta az első és egyetlen ifjúsági tévéfilm-újdonság, a *Türhető Lajos*. Egy jó szándékú ebadtáról szól a történet, olyan fiúcskáról, aki családjában és lakóházában egyaránt sok galibát csinál. Föltehetőleg. A galibákból ugyanis szinte semmit nem enged látni a tévéfilm. Felnőttes körülményességű és felnőttes igyekezetű gyermekeket látunk a szeplős-vézna központi hős, Lajos körül, kiskamaszokat, akik e kedves imposztorral együtt szeretnének éppen olyan (kis)polgári életvitelt kialakítani a maguk tizenöt éven aluli világában, mint amilyet szüleiktől és szomszédaiktól látnak. Csakhogy a (balga, suta, félnótás, hazudós, iszogatós, kiabálgatós) felnőttek még azt sem igen engedik, hogy tisztességgel utánozzák őket. Lehet, sőt biztos, hogy efféle is megesik a valóságban. Gyakoribb azonban, hogy gyermeknép és felnőtt társadalom összeütközése abból származik, hogy a felnövekvők szeretnék másként berendezni a világot, mint ahogyan az „ősöktől" készen megkapták, ahogyan az elődök elvárják tőlük.

Azok között a takarékos körülmények között, amelyekben a gyermekeknek dolgozó televízió is tevékenykedik, ésszerűbb a gyermekvilág gyakoribb és jellegzetesebb összeütközéseit ábrázolni, mint a fehér holló ritkaságúakat. Megbocsátható persze, ha valaki, gyermeknapi mulattatásra készülvén, sutba vágja az ésszerűség szempontjait, és arról mesél, ami *vaskos örömöket* ígér. *Kovács* Róbert, az új tévéfilm cím- és főszereplője olyan áldott adottságú jelenség, olyan tehetséges színészpalánta, hogy véle csakugyan nem volna nehéz falrengető kacagásokat előhívó tévéfilmet forgatni. Semmi más nem kellene ehhez, csak jó történet. Életszerű, gyermekismerő, ügyes szerkezeti, dramaturgiai építkezéssel. Meg dinamikus rendezés. Ezek hiányában azonban hiába a nevettető szándék, hiába Kovács Robi tehetsége. Minden vontatottá és fölöslegessé válik. Sőt: tűrhetetlen kontármunkává. Minden, még a gyermeknapi „nagyfilm", a *Türhető Lajos* is.

Hétfejű Tündér

Az unalmas, vontatott és fölösleges gyermekprogramokhoz magyartalan kifejezések, neveletlenségről árulkodó szólásfordulatok társulnak jó példák gyanánt; (bárcsak „hipnotizálhatnák" mondja az egyik, „ennivaló" gyermekszereplő, a másik meg rendszeresen *Mi van?*-t használ *Tessék?* helyett, stb.), és már éppen a gyermekek televíziójának beköszöntő végóráit siratná el az ember, amidőn megjelenik a képernyőn egy gyermekcsapat. A bagi *Fapihe* színjátszócsoport. Zöld mezőben csunyácska és szépecske kisfiúk, kislányok körben ülnek, és elkezdik mesélni, játszani, mesélve játszani, átélve elbeszélni *Lázár* Ervin *Hétfejű Tündér* című elbeszélését. Rútságról és gonoszságról, megszépítő jóságról szól a mese, és a gyerekcsapat (egy bizonyos *Fodor* Mihály rendezői, dramaturgiai irányításával), úgy adja elő ezt a filozofikus mélységű, etikai és esztétikai tanítású történetet, hogy színházat is láthatunk, meg gyermekjátékot is, könnyezünk is, meg derülünk is. És végül: azzal a felemelő, megtisztító varázslattal ajándékozza meg nézőjét a röpke jelenet, amely minden igaz és nagy művészetnek a legérdemesebb adománya. Akik ezt az adományt nyújtották, nem képzett művészek, csak gyerekek. Igaz, nagy művésznek az írását formálták játékukban, igaz, leleményes operatőr volt a társuk abban, hogy rútságból szépségbe, gonoszságból jóságba váltó játékukat ki-ki nyomon követhesse. Igaz, okos felnőtt vigyázta és irányította előadásukat, de mégis ők, a gyerekek adták a lényeget; a játék tisztaságát, önzetlenségét, örömét.

Fapihe — kóstolgatom a nevüket. Erőt és gyökerezettséget is jelent ez a név, meg könnyűséget, puhaságot is: gyermektermészetet. Jó, hogy ilyet is láttunk a gyermeknapi *Televízió*ban. Tudjuk legalább, hogy mégsincs itt az ideje elsiratni a gyermekek televízióját sem, a holnap művészetét sem.

Lőcsei Gabriella

SKY CHANNEL MUSTRA június

Hónap eleje lévén ismét átnyújtunk egy figyelemfelhívó válogatást a Sky Channel legérdekesebbnek ígérkező júniusi műsoraiból. A kezdési időpontok közép-európai időt jelentenek, az „éjjel" jelzésű adások sugárzására az adott műsornapról másnapra virradó éjszaka kerül sor.

*

Június 1. 17.30—20.00: Azok a hollywoodi kemény fickók. Dokumentumfilm a kaszkadőrökről, a speciális film-effektusokról. Éjjel 02.05—03.05: Paul Cezanne — az ember és a hegy. Portréfilm.

Június 2. 22.00—22.58: Indy/C.A.R.T. világfutam 88. Autóverseny-közvetítés a californiai Long Beach-ből.

Június 3. 20.30—22.33: Vogues - 1938 Amerikai film (1937). Rendezte Irving Cummings, főszereplők: Warner Baxter és Joan Bennett. Éjjel: 01.45—02.40: Írország — a kelta örökség. Dokumentumfilm.

Június 5. 20.30—22.08: Az Édentől Keletre. A Steinbeck-regény filmváltozatának harmadik, befejező része. 23.10—23.38: Isle of Man TT 88—motorkerékpár-verseny. Összefoglaló. (A verseny további közvetítései: június 7. 14.00—14.30. és 22.00—22.30; június 8. 14.00—14.30; június 9. 23.00—23.30; június 10. 14.00—14.30 és 22.50—23.20; június 11. 15.00—15.30). Éjjel 01.00—03.10: Gluck: Orpheus és Euridice. Rendezte Peter Hall, közreműködik Dame Janet Baker, Elisabeth Speiser és Elizabeth Gale.

Június 6. Éjjel 01.00—02.25: Egy este az angol Királyi Balettal.

Június 7. Éjjel 01.00—01.45: A Cseh Filharmonikus zenekar Dvořak-műveket játszik.

Június 9. 22.00—22.58: Indy/C.A.R.T. világfutam 88. Összefoglaló az indianapolisi versenyről. Éjjel 01.00—01.30: Beethoven: Szonáta Op. 26. Előadja Vásáry Tamás.

Június 10. 20.30—21.48: „Angyali" péntek. Amerikai film (1953). Főszereplők: Louis Hayward (mint Simon Templar) valamint Doris Day és Naomi Chance. 23.20—00.57: Le Mans-előzetes. Előretekintés a hétvégi autóverseny eseményeire.

Június 11. 23.30—00.00: Le Mans. Összefoglaló a híres, 24-órás autóverseny startjáról.

Június 12. 20.30—22.38: Le Mans. Amerikai film (1971). Rendezte: Lee H. Katzin, a főszerepben Steve McQueen. 23.05—23.30: A Le Mans-i autóverseny összefoglalója.

Június 13. Éjjel 01.00—01.55: Nyizsinszkij. Dokumentumfilm a híres orosz koreográfus-balettművészről. 01.55—02.55: Vaszilij Kandinszkij. Képzőművészeti portréfilm.

Június 14. Éjjel 01.00—02.45: Berlioz: Rómeó és Júlia. Drámai szimfónia. Közreműködik a bajor rádió szimfonikus zenekara és kórusa.

Június 16. Éjjel 01.00—01.20: Beethoven: Holdfény-szonáta. Előadja Vásáry Tamás.

Június 17. 20.30—22.08: Szent Lajos király hídja. Thornton Wilder regényének amerikai filmváltozata (1944). Rendezte: Rowland V. Lee, főszereplők: Lynn, Bari, Francis Lederer, Louis Calhern, Blanche Yurka és Donald Woods.

Június 19. 20.30—23.13: Gyorsan, házasodjunk! Amerikai film (1971). Rendezte: William Dieterle, főszereplők: Ray Milland, Ginger Rogers és Elliot Gould. Éjjel 01.00—03.20: Cimarosa: Il matrimonio segreto. A kölni opera előadása, vezényel Arnold Ostman.

Június 20. Éjjel 01.45—03.05: Picasso. Életrajzfilm.

Június 21. 21.30—22.30: Belga nyílt golfbajnokság. Összefoglaló a brüsszeli versenyről. Éjjel: 01.00—02.20: Bruckner VIII. szimfónia. Előadja az izraeli filharmonikus zenekar.

Június 23. 22.00—22.58. Euro Country zenei fesztivál. A tavalyi, hollandiai koncert felvétele. Éjjel 01.00—01.40: Liszt: Vándorévek. Előadja Vásáry Tamás.

Június 26. 15.00—16.00: Belga nyílt golfbajnokság. Összefoglaló.

Június 28. Éjjel 02.40—03.05: Liszt Prágában. Dokumentumfilm.

Június 29. Éjjel 01.55—02.25: A mozi varázslata. Dokumentumfilm a brit nemzeti filmarchívumról. 02.25—02.35: David Puttnam. Beszélgetés a világhírű producerrel a fiatal filmművészek menedzseléséről.

Június 30. 22.00—22.58: A military. Összefoglaló a Hollandiában megrendezett háromnapos lovasversenyről.

Riadt zsebek költője, Ladányi

Mintha két nagy tükör állna, rég ki-nem festett szobába — avagy inkább, végtelenbe nyíló-záródó terembe, s nem világít semmi lámpa, csak a Nap kel reggelente, csak a Hold kel éjszakára —, együtt, távol csillagokkal, Hold, csillaggal, csillag Holddal — és az égnek takarója alól, ég tudja, mióta, lóg Ladányi keze-lába, nézi ő a pinceboltot, meg a lámpát, mit kioltott valamely titkos fuvallat, tán egy levéltől, mely lehullt a diófáról, levélke, szél együtt hallgat, — Ladányi is velük hallgat, úgy hallgat, úgy hallgat hogy már kiáltoz, valamilyen volt osztályhoz, kiáltoz a máló falnak, arcára hullt vakolatnak, miszerint ő már magányos, reggel ébred, este álmos, költője riadt zsebeknek, miket mások zsebre tesznek, nem egyéni, de országos hangját hallja, ha kiáltoz, két tükör, egymással szembe, — való, s mása, kicsinyedve, attól függőn, honnan nézzük, s attól, ki nyúl be a zsebbe, s egy tükörben áll magában, s lucskos, izzadt tenyerében rozsdás csillagot szorongat, Ladányi, „köz-ember"-féle, most egy kissé sírba téve, köz-ember, két köztükörben, ön-orcáját hosszan nézve, saját álarcába bújva, mit letépnek, és alatta ugyanaz az arc van csontig, míg a csont is összeomlik, nagy vizektől, nagy kövektől, magától a létezéstől, mely megszűnvén, összeroskad, összeroskad, mint egy korsó, ahogy szántanak fölötte — kisfröccsök, kis kurvák, s mások, látszanak száj-szegletében, köz-ember áll köz-tükörben, s egymást nézi egymagában, egymagában, ifjan, vénen, alig túl az ötven éven, rozsdás csillag van kezében, tudva: nem az OTP-nek tartozik, de Robespierre-nek, s Marx Károlynak azonképpen — nincs már miből mind megadni, s nem mentség, hogy pillanatnyi minden helyzet, minden élet, verset ír, vagy vasat éget, s az is, ami semmivé lett, — köztük épp nem volt különbség, kívül éppen sokan várták, hogy elessék, s föl ne keljen, — el is esett, ez se érdem, néha úgy tett, mintha térden járna s élne jó kenyéren, — jövőbe vitt minden álma, fájáról lehullt az alma, először még összeszedte, jó lesz cefrés hordajába, hadd szaglásszák kis fináncok, mikor lehet rajtakapni, ettől volt a képe vásott, sovány, dagadt, majd kölyöknyi, érdemes lesz, proletárok egyszer ezt is észbe venni, sok az átugratlan árok, sok halál van reggelente, látatlan golyó-nyomokkal találnak rá, s megmeredve, s kínos tudni: képtelenség együtt, s egyformán szeretni haldoklót és fenn a hollót, mely a holt szemét kivájja, kis jövőnkből kis darabka, gondosan a földbe ásva, s közben — amúgy képtelenség, — köz-ember néz köz-tükörbe, vele szemben köz-tükör néz, s két tükörben, száz tükörben, hol nincs villany, nincsen lámpa, magát és hazáját látja, s azokat, kik zsebre dúgva csillagocskát rejtegetnek, bár középen rozsdafoltos, öt ága már összegörbült, — Ladányi csak nézi csöndben mindezt, s ami elközelget, — hideg gyárkémények füstje pillogtatja szempilláját, szemét csípi, mint a méreg, — mérhetetlen nagy teremben, hol fenn ég, és alúl föld van, nézi magát egy tükörben, mellyel szemben áll a másik, — és azok is egymást nézik, s benn, sok tükör mind parányibb, és egy más lét kapujára vetül fénye mindegyiknek.

Györe Imre

NAPLÓ

Kórusiskolát kíván létrehozni a Kodály Zoltán Kórusiskolai Egyesület. A leendő iskola programja már elkészült, s jelenleg a működéséhez szükséges tárgyi feltételeket igyekeznek megteremteni — jelentették be az egyesület vezetői kedden Budapesten

Az Alföldi Nyomdában elkészült a debreceni Csokonai Kiadó első kötete, a Tanulmányok Erdély történetéről című munka. A januárban debreceni székhellyel megalakult, de országos hatókörű kiadó első vállalkozásaként az Erdély története című háromkötetes mű szakmai vitájának anyagát adja közre.

A holland rendőrségnek kedden reggel sikerült visszaszereznie azt a három festményt, amelyet alig két héttel ezelőtt loptak el az amszterdami városi múzeumból. A három kép Vincent van Gogh, Paul Cezanne és Johan Jongkind egy-egy alkotása. A képek együttes értékét 52 millió dollárra becsülik.

A monacói Péter Herceg alapítvány idei zeneszerzői díját Ligeti György magyar származású zeneszerzőnek ítélték oda. A díjal 1983 óta tüntetik ki évente, korunk valamelyik zeneköltőjét, egész addigi életművéért. A 11 tagú nemzetközi zsűri tagja a tavaly díjazott szovjet Szofija Gubaidulina, elnöke a francia Henri Dutilleux.

Nemzedékidéző

A hetvenöt éves Sőtér Istvánról

Nem irigylem a nemzedéket, amely egy változtathatatlannak hitt „boldog békeidő" felbomlásának pillanatában kezdett eszmélkedni, mindjárt a változásra, az örök bizonytalanságra ébredve zsenge ifjúságában. Kótyagos próféták sugallata, furcsa afrikai katonák megszálló erőszaka az ezeregyéjszaka álom- és mesevilága mellé az akkor nálunk még nem is ismerhetett Franz Kafka titokzatos kiszolgáltatott világát társíttatta a gyermeki lelekben. Árvaság, családi és nemzeti katasztrófa egyként sújtott minden ifjat: ami biztos volt, bizonytalanná vált, évszázados rend egyik pillanatról a másikra az egymást váltó rendszerek káoszába torkollott. Azóta szinte egyetlen rendnek sem sikerült önmagát rendeznie, máris jött az őt felváltó, gyökeresen megváltoztató másik.

Ami csúcspontnak látszott, mára már a tragédia mélypontjaként világosodik meg a történész szemében. És itt ne csak tragikus történelmi évszámokra gondoljunk, de idézzük a ma oly félreérthető „utolsó békeévet", az 1938-at, amely az utókor emlékezetében nosztalgikus aurát nyert. Talán éppen ennek az évnek a helyes, pontos értelmezése adhatja a kulcsot ennek a nemzedéknek a megértéséhez. Van is egy regény, amely ezt az évet mesteri módon elénk tudja idézni. Többször írtam már erről, ennek a lapnak a hasábjain is. Mégis ismét és ismét említenem kell, mert ahogy az időben és történelmünkben előrehaladunk, egyre inkább *gazdagodik* mondanivalója, segítségével egyre többet tudhatunk meg saját jelenünkről. Én legalábbis így vagyok vele. Sőtér István *Bűnbeesés* című regényéről van szó.

A rommálőtt Vár egyik pincéjében, gyertyafény mellett kezdte írni szerzője ezt, a pompában, gazdag polgári világban játszódó regényt. Aztán amikor — évtizede — végleges formájába öntötte, először kezdtük érezni, hogy elnyugtató konszolidációnk olyan gazdasági és politikai összefüggések rengéseinek lehet kitéve, amelyek kétségbe vonhatják biztonságérzetünket.

A legszebb születésnapi ajándék, amellyel meglepheti önmagát egy író, ha elkészül műve, amely keretbe fogja, összekapcsolja eddigi működését. A napokban vehettem kezembe Sőtér István új regényét, a *Bárányt szoptató oroszlán* címűt. És ez juttatta eszembe ismét a *Bűnbeesést*. Mert ez az új könyv az, amely összekapcsolja a nemzedék egész életútját. Az ifjúkori Szeged háború végi ihletét *(Templomrabló)*, a *Fellegjárás* és a *Bűnbeesés* harmincas évekbeli világát, és a második háború és az ötvenes évek regényfolyamának *(Az elveszett bárány* és a *Budai Oroszlán)* történetét. A történelmi hullámvasút szereplői mind itt vannak, együtt, egy újabb „boldog békeidőben", a hatvanas évek konszolidációjában úgy, ahogy a nyolcvanas évek izgalmában láthat — visszanézve — az író egy másik csúcspontot. Amikor mindazok, akik az előző korszakok hajótöröttjeiként, túlélve a különböző buktatókat, ismét összeverődnek. Elkeseredve, hitüket vesztetten, megrokkantan ugyan, de ismét tettekre készen is. Jönnek börtönökből, bolondokházából, belső elzárkózásból, félreállítottságból, sőt a hatalom élvezetéből is, hogy megtalálják a helyüket.

Csakhogy egy szörnyű tapasztalatot hordoznak: elvesztették múltjukat. Nem a jelenben élnek, hanem ezt a múltat keresik. Ott akarják folytatni, ahol a *Bűnbeesés* idején abbahagyták. Mert abbahagyatta velük a kor. A folytonosságot keresik, ami nélkülözhetetlen, de nem kapnak felhatalmazást jelenüktől, hogy épp abban a jelenben ténykedjenek. A felnövő fiatalokkal se találhatnak igazi kapcsolatot. A *Bűnbeesés:* az 1938-ban elvesző múlt, a *Bárányt szoptató oroszlán:* a hatvanas években visszakereshető múlt. Mindkét regény: válaszúton hogyan veszíti el értelmiségünk a jelenbe való beleszólás lehetőségét.

Szemünk láttára sűrűsödik a Sőtér-életmű. Az újabb darabok kiteljesítik az értelmiségi körképet. Egyre emelkedik *az életmű egésze* ezzel.

Hagyományos regényfolyam bontakozik ki így? Cselekményében talán. Lényegében korszerű, modern próza, amely kétfelé húzó üzenettel teljes. Egyrészt pontos történelmi elemzés a lehetőségek csapdájába szoruló nemzedék törésvonalairól. Másrészt éppen ennek ellenében: a készség sugalmazása. Annak átélése, hogy a kultúra világába emelkedő ember minden megalázottság ellenében képes feltámadni. Ebben az értelmiségben benne van mindig a megújulás lehetősége, ereje és akarata. Ettől csak erőszakkal lehet eltéríteni.

Amit a világszerte ismert és méltatott kritikus és irodalomtörténész Sőtér elemzéseiben felmutat, az a regényfolyamban ölt testet: a *jelképiség* a szereplők viselkedése mögött azt az emberi meghatározottságot sugallja, hogy minden ember *cselekedni akar a jóért*. De a tapasztalt ember azt is tudja, hogy ezek a szándékok a gyakorlati életben hol kényszerülnek kisiklani.

Az író születésnapján megjelenő könyv arról a folyamatról beszél, hogyan képes megújulni egy ember, sőt egy nemzedék. Mindennek ellenére. Sőtér István újabb írásait folyiratokban olvasva látom: írja tovább Ettre Ferenc és kortársainak történetét. A mű befejezett, de a történet befejezetlen. És befejezhetetlen. Ez benne a tragikus, és ez benne a szép is. Talán mégiscsak azt mondhatom: irigylem ezt a nemzedéket?

Kabdebó Lóránt

Rektori konferencia

Ősszel a felvételi rendszer korszerűsítéséről lesz szó

Új testület segíti mostantól az egyetemek közötti együttműködést: kedden délelőtt, az Eötvös Loránd Tudományegyetem tanácstermében, tizenhat rektor és három rektorhelyettes, valamint *Köpeczi* Béla művelődési miniszter részvételével megtartotta alakuló ülését az egyetemek rektori tanácsa. Ez a testület hivatott arra, hogy évente egy alkalommal összehívja az országos egyetemi fórumot, amelyen az egyetemi tanácsok által választott küldöttek kapnak helyet. Így — hangsúlyozta bevezető szavaiban *Fülöp* József, az ELTE rektora, akit egy esztendőre a konferencia elnökévé választottak — az egyetemeknek végre lehetőségük lesz arra, hogy a felsőoktatást érintő legfontosabb kérdésekben közös álláspontot alakítsanak ki, hogy javaslatokat tegyenek a politikai és az állami vezetésnek és együttesen kidolgozzák ezeket az ajánlásokat. *Mód nyílik a közös érdekképviseletre*, s arra, hogy törekvéseiket megismertessék a nyilvánossággal is. Hogy minderre miért van szükség, kiderül az egyik hozzászóló megállapításából: tragikusnak tartja, hogy a felsőoktatási intézmények oly mértékben kiszorultak az oktatásirányítás döntésmechanizmusaiból, hogy időnként még az intézményvezetők is csak ilyen-olyan csatornákon keresztül értesültek az oktatást érintő párt- és kormányhatározatokról.

Az alapító dokumentum megvitatása során Köpeczi Béla kiemelte: *a rektori konferencia és az országos egyetemi fórum a társadalmunkban kibomlófélben levő önszerveződés egy-egy formája*. Hasonló lehetőségekhez jutnak nemsokára a főiskolák is: ezen a héten, csütörtökön kerül a minisztertanács elé a felsőoktatás fejlesztésének cselekvési programja, ekkor dönt majd a kormány az Országos Felsőoktatási Tanács létrejöttéről.

Az alapokmány megszerkesztésénél igyekeztek figyelembe venni a nemzetközi tapasztalatokon kívül a hazai sajátosságokat is. Figyelemre méltó, hogy egyes országokban az évtizedek óta eredményesen működő hasonló testületek *döntési jogkörrel is rendelkeznek* a felsőoktatás szakmai fejlődését érintő kérdésekben. A rektori konferencia munkaprogramként fogadta el az elkövetkezendő tanácskozásokra javasolt témákat, így foglalkoznak majd az egyetemi autonómia kiterjesztésével, az egyetemeken folyó kutatás infrastruktúrájának fejlesztésével, az egyetemi politizálás formáival, a vezetőképzés integrálásával a felsőoktatásba. A felvetett problémák középpontjában azonban az egyetemi és főiskolai képzés elhúzódó reformja áll. Hiszen — hangsúlyozta az egyik hozzászólás —, *olyan a jövő társadalma, amilyen a leendő értelmiség*. Ma *még* rangja van a magyar felsőoktatásnak — de türelmetlenül keresni kell a javítás módjait minden fórumon, igyekeznünk kell felzárkóznunk a világ színvonalához. Ezért a rektori konferencia elsőrendű feladatként *társadalmi közmegegyezés kialakítását sürgette az oktatásfejlesztés ügyében*, az oktatás megfelelő társadalmi megbecsülését, a közép- és felsőfokú képzés egységes reformját.

A rektori konferencián ennek megfelelően megegyezés született: a következő, őszi ülés témája a felvételi rendszer korszerűsítése lesz, ez a tanácskozás dönt majd az első, várhatóan 1989 tavaszára összehívandó országos egyetemi fórum időpontjáról is.

(t. e.)